

พระสงฆ์การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ : บทบาทและความสำคัญ
PUBLIC WELFARE MANAGEMENT OF SANGHA ADMINISTRATORS:
ROLES AND IMPORTANCE

พระสมุห์วศิน วิสุทโธ (พงษ์ศักดิ์)

Phrasamu Wasin Visuddho (Pongsak)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: sompongel@gmail.com

Received August 19,2019; Revised December 23,2019; Accepted January 20,2020

บทคัดย่อ

วัดและพระสงฆ์เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจการเพื่อประสานในการร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสงฆ์ต้องให้การช่วยเหลือด้วยความตั้งใจและให้เกิดความเป็นธรรมเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ต้องมีความรอบรู้และรอบคอบในการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง พระสงฆ์ต้องประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วนของสังคม และต้องประมวลข้อปัญหาและอุปสรรค เพื่อที่จะได้สังเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่ให้ตกผลึกความคิด วางกรอบแนวทางการพัฒนา และต้องมีความต่อเนื่องในการพัฒนา ต้องมีระบบของการวางแผนงานที่ดี โดยวางแผนให้เกิดความสมดุลตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่วางไว้ ในแนวทางแนวความคิด และการปฏิบัติต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการกำหนดแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเป็นจริงได้อย่างตรงจุดตรงประเด็น

คำสำคัญ: การจัดการ, งานสาธารณสงเคราะห์, บทบาทและความสำคัญ

Abstract

Temples and monks are the core of driving the business in order to coordinate and collaborate with each other to develop the community for the prosperity of helping other people's businesses for public benefit. Monks have to help with determination and fairness to benefit the community. Must be knowledgeable and prudent in helping others for the broader public interest. Monks must cooperate in all sectors of society and must compile problems and obstacles In order to synthesize existing problems to crystallize ideas framework for development guidelines and must be continuous in

development must have a good system for event planning by planning for the balance according to the objectives or goals set in the way. The concepts and practices must be in the same direction It is the development plan to be in line with the truth, to the point and to the point.

Keywords: Management, Public Welfare, Roles and Importance

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสั่งสอนอันเปรียบเสมือนห้วงมหานทีแห่งสรรพศาสตร์จึงมิใช่เพียงแค่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงชีวิตความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้าน และที่สำคัญคือเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขแก่มหาชน และเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก โดยมีพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นพระศาสดาเป็นผู้ทรงเปี่ยมไปด้วยพระปัญญาธิคุณพระวิสุทธิคุณและพระมหากรุณาธิคุณ การบำเพ็ญกรณียกิจของพระพุทธเจ้าและพระสาวกมีวัตถุประสงค์และขอบเขตกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากพุทธพจน์ตั้งแต่ครั้งแรกที่ทรงส่งสาวกออกประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์ทั้งหลาย” อันเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้พระสงฆ์สาวกได้ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์แก่ชาวโลก พระสงฆ์สาวกจึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญที่ต้องการสงเคราะห์แก่ประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย

พระพุทธศาสนาอาจจะถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติ และดำรงอยู่เคียงคู่กับชาติไทยตลอดมา ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทย พอสรุปได้ดังนี้ (1) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย (2) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปกครองประเทศ (3) พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ (4) พระพุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย (5) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย (6) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม (7) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติ (8) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติ (9) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างอารยธรรม (10) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก

ที่กล่าวว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้น หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในวัดนั้นจะเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนนั้นๆ และสมาชิกในชุมชนนั้น ช่วยกันดูแลพัฒนาวัดให้เป็นระเบียบและให้เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง การจัดระเบียบหรือวางผังวัดให้ดูสวยงาม ก็โดยการแบ่งอาณาบริเวณของวัดออกเป็น 3 เขต คือ พุทธาวาส หมายถึง เขตที่มีการปลูกสร้างอาคารที่สำคัญดังต่อไปนี้ ได้แก่ อุโบสถ วิหาร เจดีย์ สฎูป ศาลาการเปรียญ และสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นแดนที่สงบเรียบร้อย เขตสังฆาวาส หมายถึง เขตที่อยู่อาศัยและจำพรรษาของพระภิกษุ อาคารที่พระภิกษุจำเป็นต้องใช้สอย

ได้แก่ โรงครัว หอฉัน โรงเก็บพัสดุ โรงไฟฟ้า โรงประปา ศาลารับแขก เขตสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง บริเวณที่ทางวัดกันไว้เพื่อสงเคราะห์แก่ประชาชน เช่น เป็นที่ตั้งโรงเรียน สถานพยาบาล สมาคมทางศาสนา โรงเรียนปริยัติธรรม ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งขององค์กรสงฆ์โดยรวมก็คือความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการที่ยังไม่ได้ปรับระบบให้สอดคล้องกับยุคสมัย อีกทั้งการเข้าใจอย่างทั่วถึงและตรงกัน ถึงแม้วัดและองค์กรสงฆ์จะมีศาสนสมบัติที่อยู่ในรูปของทุนที่เป็นทรัพย์สินมากมายที่สะสมมาตั้งแต่ยุคดั้งเดิม ในฐานะผู้ครอบครองปัจจัยการผลิตที่สำคัญ อันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ซึ่งสร้างให้วัดกลายเป็นสถาบันทางเศรษฐกิจที่มั่นคงอย่างยิ่งในสังคมไทย ถ้าผู้เกี่ยวข้องทรัพย์สินของวัดไม่มีองค์ความรู้หรือขาดเอาใจใส่ที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยไม่ได้จัดตามเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการศึกษา และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น

1.งานสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะมี 4 ประการ คือ

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินกิจการเอง ซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชน ตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้น เป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมการจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง การสร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ การสร้างประปาหมู่บ้าน การสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า การปลูกต้นไม้ และอื่น ๆ ขอนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นของสาธารณประโยชน์

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการที่ควรช่วยเหลือ เช่น การจัดตั้ง หน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชน ทั้งด้านไฟไหม้และน้ำท่วม พร้อมทั้งมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติ ก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส

บทบาทของพระสงฆ์ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตโดยการสาธารณสงเคราะห์ให้กับชาวบ้าน ซึ่งพอสรุปได้ว่า พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของชาวบ้าน เป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน หากพระสงฆ์เข้าร่วมพัฒนาแก้ไขปัญหา ก็จะมีส่วนช่วยให้ชาวบ้านเกิดความเคารพศรัทธา แม้ปัจจุบันพระสงฆ์จะประพฤติตัวออกนอกกรอบวินัยไปบ้างแต่ชาวบ้านโดยเฉพาะภาคอีสานก็ยังให้ความเคารพนับถืออยู่เช่นเดิม

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคมเช่นให้ใช้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การอบรมทรัพยากรช่วยเหลือผู้ยากไร้ (กรมการศาสนา, 2542)

ความสำคัญของการสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส (บุญศรี พานะจิตต์, 2546)

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการที่พระสงฆ์ให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นงานการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้วยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสุขสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติต่อไป

2.หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกับการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ

2.1 ความเป็นมาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชน พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หมายถึง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแห่งราชอาณาจักรซึ่งมีวัดตั้งอยู่” เป็นความริเริ่มของคณะสงฆ์ ซึ่งมีเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงได้ก่อตั้งขึ้นมา วัด เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประกอบกิจกรรมของสังคมร่วมกันและเป็นสถานที่ดำเนินการให้การศึกษาอบรม แนะนำ สั่งสอน ตลอดจนสงเคราะห์ประชาชนเพื่อประโยชน์และความรู้ของชุมชนและสังคมนั้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2.2 การจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ในอำเภอหนึ่ง เมื่อมีคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำอำเภอมีความประสงค์ขอตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ณ วัดใดให้รายงานเสนอขอการรับอนุมัติจากคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำจังหวัด เมื่อได้รับอนุมัติให้ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้น และเปิดดำเนินการอบรมครั้งแรกแล้ว ให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้นรายงานโดยลำดับจนถึงคณะกรรมการอบรมประชาชนกลาง

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีอาณาเขตกว้างขวางหรือมีประชาชนจำนวนมาก เพื่อความสะดวกแก่ประชาชน จะจัดให้มีการอบรมเพิ่มขึ้น ณ วัดใดวัดหนึ่ง หรือสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งในเขตตำบลนั้น ตามที่คณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเห็นสมควรก็ได้ ถ้าตำบลใดที่ไม่มีวัดตั้งอยู่ เมื่อกำนัน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตนั้น ร้องขอต่อหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลใด คณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จะจัดให้มีการอบรมเพิ่มขึ้น ณ ตำบลนั้นก็

ในกรณีที่คณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เห็นสมควรย้ายหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจากวัดหนึ่งไปยังอีกวัดหนึ่งในตำบลเดียวกันให้รายงานเสนอผ่านคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำอำเภอจนถึงคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำจังหวัด เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำจังหวัดแล้ว จึงให้ย้ายได้ และให้คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำจังหวัดรายงานโดยลำดับจนถึงคณะกรรมการอบรมประชาชนกลาง

ในตำบลใดที่ยังไม่ได้จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลให้ดำเนินการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เว้นแต่เหตุขัดข้องซึ่งไม่สามารถจะจัดตั้งภายในกำหนดให้คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำอำเภอรายงานโดยลำดับ จนถึงคณะกรรมการอบรมประชาชนกลาง

หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลปัจจุบัน มีจำนวนกว่า 6,141 หน่วยทั่วประเทศ บางหน่วยไม่สามารถจะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้เนื่องจากขาดปัจจัยหลายประการ เช่น บุคลากรและอุปกรณ์ที่จะมาสนับสนุนในการดำเนินงาน จึงเห็นควรประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีเครือข่ายโยงใยทั่วประเทศ ช่วยวางแผนในการทำงานให้สอดคล้องกับ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นหลักในการพัฒนาด้านการศาสนา ดังนี้

1. ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข โดยมีการเผยแผ่หลักธรรมไปสู่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลายกว้างขวาง และต่อเนื่อง
2. การศึกษาของสงฆ์ต้องปฏิรูปและยกระดับให้มีคุณภาพสูงขึ้นรวมทั้งขยายผลออกไปให้กว้างขวางทั่วถึงทุกวัด
3. ศาสนสถานสำหรับพุทธศาสนาคือวัดต้องได้รับพัฒนาให้เป็นแกนนำในการเผยแผ่หลักธรรมและให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน สามารถสงเคราะห์เกื้อกูลชุมชน ในทุก ๆ ด้านที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและพระธรรมวินัย
4. ระดมสรรพกำลังจากศาสนิกชนและองค์กรทางพุทธศาสนาที่มีอยู่ให้มีส่วนร่วมทำนุบำรุงอุปถัมภ์ในกิจการศาสนาซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนทุกคน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างองค์กรทางพุทธศาสนาด้วยกันและองค์กรทางศาสนาอื่นเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพที่ยั่งยืน
5. เร่งรัดพัฒนาการด้านการบริหารงานศาสนาเพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของศาสนา และเพื่อให้บุคลากรทางศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (สง่า พิมพ์พงษ์, 2541)

2.3 ความมั่นคงของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นและดำเนินการโดยคณะกรรมการผู้เสียสละซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการโดยตำแหน่ง มีทั้งฝ่ายพุทธจักร เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ฝ่ายอาณาจักร เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลนั้น ๆ เป็นกรรมการ คณะกรรมการโดยแต่งตั้ง เป็นบุคคลในตำบล ที่คณะกรรมการโดยตำแหน่งเห็นสมควรและเหมาะสมเป็นผู้แต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ดำเนินงาน ให้เป็นประชาชนในตำบลนั้น ๆ เป็นผู้ดำเนินงานเอง

2.4 กรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ประกอบด้วย คณะกรรมการ ดังต่อไปนี้

1. กรรมการโดยตำแหน่ง

ก. ประธานกรรมการ ได้แก่ เจ้าอาวาสแห่งวัดที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้น ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ามีรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตรูปเดียว ให้ประธานกรรมการมอบหมายให้รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตรูปนั้นปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้ามีรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้าประธานกรรมการมิได้มอบหมายให้รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตเลือกกันเองขึ้นปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการ

เว้นแต่กรณีที่มีรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตรูปเดียวให้รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิตนั้นปฏิบัติหน้าที่แทน

ข. รองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต ได้แก่ เจ้าอาวาสอื่นทุกวัดในตำบล เว้นแต่กรณีที่เจ้าอาวาสวัดอื่นนั้น ดำรงตำแหน่งตั้งแต่เจ้าคณะตำบลในตำบลขึ้นไป ให้มอบหมายแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในวัดของตนเป็นรองประธานกรรมการในฐานะเจ้าอาวาสด้วย

ถ้าในตำบลนั้นมีวัดตั้งหน่วยอบรมเพียงวัดเดียว ให้เจ้าอาวาสเลือกพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในวัดนั้นเป็นรองประธานกรรมการ

ถ้าเจ้าคณะตำบลในตำบลนั้นมีได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนหรืออยู่ที่วัดอื่น ให้เจ้าคณะตำบลเข้าร่วมประชุมในฐานะที่ปรึกษา

ค. รองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ได้แก่ กำนันในตำบลนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในตำบลนั้น ถ้าตำบลนั้นอยู่ในเขตเทศบาล ให้มีผู้แทนเทศบาลเป็นรองประธานฝ่ายคฤหัสถ์

ง. กรรมการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และแพทย์ประจำตำบลในตำบลนั้น

2. กรรมการโดยแต่งตั้ง ได้แก่ กรรมการซึ่งที่ประชุมกรรมการโดยตำแหน่งคัดเลือกจากคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นทายาททายิกา ครูโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิในตำบลนั้นมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 5 คน และไม่เกิน 9 คน เสนอเจ้าคณะอำเภอเพื่อแต่งตั้งและอยู่ในวาระคราวละ 4 ปี

ให้คณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น แต่งตั้งเลขานุการขึ้นรูปหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่เลขานุการ และถ้าเป็นการสมควรจะแต่งตั้งบรรพชิตหรือคฤหัสถ์เป็นผู้ช่วยเลขานุการ ก็ได้ (สง่า พิมพ์พงษ์, 2541)

สรุปได้ว่า งานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ เป็นงานที่พระสงฆ์ต้องดำเนินการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านโดยตรง โดยการน้อมนำหลักการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ประชาชนมีความสุจริตด้วยกาย วาจา และใจ ให้มีสติสัมปชัญญะให้มีพลังไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพจิต และเสริมสร้างคุณภาพจิตให้ประชาชนและสังคมมีความสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

3.หน้าที่ของพระสังฆาธิการ

การบริหารงานเป็นกิจการคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการศาสนามี 6 ประการดังนี้

1. **ด้านการปกครอง** หมายถึง การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า การปกครอง แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่ (พระเทพ

ปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), 2545) ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมตลอดทั้งควบคุมบังคับบัญชา พระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในเขตปกครองของตน ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยพร้อมทั้งตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2542)

2. ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของ มหาเถรสมาคม มาตรา 15 ตรี มีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ของกฎหมายมหาเถรสมาคม ได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี”

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาและบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนานำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่ชาวโลก หัวใจสำคัญในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ 3 ประการ คือ (1) ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) (2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) (3) ปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ นิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา 37 (3) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

5. ด้านการสาธารณูปการ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 กล่าวว่า เป็น “ค่านาม” หมายถึง “การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์” สำหรับ สาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น พระเทพปริยัติสุธี, (2545) หมายถึง

1. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน

2. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

3. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

4. การศาสนสมบัติของวัด

การสาธยายปการทั้ง 4 ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 37 (1) เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธยายปการ ตามความหมายที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการกระทำ การสาธยายปการใน 3 ประการ คือ

1. การกระทำด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

2. การกระทำด้วยเอกสารรายงาน

3. การกระทำโดยการจัดประโยชน์

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่หน่วยงานหรือของบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่เป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ดังนี้ (1) เพื่อความเรียบร้อยแห่งพระภิกษุสามเณร (2) เพื่อการนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใส (3) เพื่อการสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้อันเป็นกำลังของพระพุทธศาสนาในอนาคต (4) เพื่อความผูกพันระหว่างคณะสงฆ์กับประชาชนทั่วไป (5) เพื่อสร้างแบบอย่างอันดีงามแก่ประชาชน (6) เพื่อการประสานระหว่างคณะสงฆ์กับองค์กรของรัฐ อันจะทำให้เกิดความร่วมมือกันเป็นไปด้วยดี

สรุป

การจัดการเป็นการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานที่นำไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้ คำนี้ส่วนใหญ่ใช้ในหน่วยงานและบุคลากรของเอกชนแต่ทุกวันนี้ ได้มีการนำคำนี้เข้ามาปรับใช้ในการบริหารภาครัฐด้วย การจัดการที่เป็นระบบโดยการนำเอา คน เงิน วัสดุ และเทคโนโลยีมาทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ ระเบียบ มีแผน มีกระบวนการอย่างมีเหตุผล มีหลักการ เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ขององค์การ เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพ จึงนำการจัดการเข้ามาใช้กับการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการที่พระสงฆ์ให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นงานการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้วยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้าน อีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมาย กฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทาง คุณภาพชีวิตประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ*. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- บุญศรี พานะจิตต์. (2546). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545). *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สง่า พิมพ์พงษ์. (2541). *คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.